

قاچاق کالا از طریق ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع در حقوق کیفری ایران

سیدمحمد مهدی ساداتی^۱

استادیار بخش حقوق جزا و جرم‌شناسی
دانشگاه شیراز

تاریخ پذیرش ۱۳۹۵/۱۰/۱۵

تاریخ دریافت ۱۳۹۴/۶/۵

چکیده

قاچاق کالا در حقوق کیفری ایران هم تخلف است، هم جرمی اقتصادی. یکی از اقسام این جرم، قاچاق از طریق ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع است. پیچیدگی و تخصصی بودن امور اقتصادی، عدم بررسی پژوهشی دقیق این نوع قاچاق از منظر حقوقی و جدید التصویب بودن قوانین کیفری اقتصادی، تحلیل حقوقی در مورد ارکان این جرم را اجتناب ناپذیر نموده است. این مقاله با روش تحلیلی و براساس تفسیر لفظی و مفهومی مواد مربوط به جرم قاچاق کالا از طریق ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع در قوانین مختلف به بررسی ارکان آن می‌پردازد. همچنین از آراء قضایی داخلی و رویه حقوقی برخی کشورها جهت تبیین بیشتر تحلیل‌های ارائه شده استفاده گردیده است. این مطالعات نشان می‌دهد که عنصر قانونی این جرم، به صورت پراکنده در قوانین مختلف یافت می‌شود. همچنین این جرم، مطلق بوده و با فعل مادی و ترک فعل انجام می‌پذیرد. خلاف واقع بودن سند یا اظهار، ارائه آن به مقام صلاحیت‌دار، کالا یا وسیله نقلیه بودن موضوع قاچاق و احتمال ضرر به دولت از جمله شرایطی است که در تحقق این جرم باید مورد توجه قرار گیرد. همچنین مادی بودن این جرم، آن را از اثبات عنصر روانی بی‌نیاز می‌کند.

کلیدواژه‌ها: اظهار خلاف واقع، تخلف گمرکی، جرم اقتصادی، فساد اقتصادی، قاچاق گمرکی.

طبقه‌بندی JEL: k3, k34

مقدمه

قاچاق کالا^۱ در فرهنگ حقوقی چنین تعریف شده است: «وارد کردن یا صادر کردن غیرقانونی کالا مثلاً بدون پرداخت هزینه گمرکی» (Curzon, 2002: 392). در حقوق ایران، قاچاق کالا دارای دو ماهیت است: جرم و تخلف. رسیدگی به تخلف قاچاق براساس نوع قاچاقی که صورت گرفته است یا در صلاحیت رئیس گمرک محل^۲ و یا شعب تعزیرات حکومتی است که رئیس آن، دارای ابلاغ ویژه رسیدگی به جرائم قاچاق باشد.^۳ جرم قاچاق نیز در صلاحیت دادسرا و دادگاه انقلاب است.^۴

قاچاق کالا به دو شکل انجام می‌گیرد. از یک سو، ممکن است عوامل تجاری غیرقانونی، کالایی را به صورت غیررسمی و مخفیانه، بدون پرداخت حقوق گمرکی و رعایت ضوابط تجاری وارد کشور کرده و یا از آن خارج نمایند. از سوی دیگر، ممکن است عوامل تجاری قانونی، فعالیت تجاری قانونی خود را به‌عنوان پوششی برای انجام عملیات متقلبانه در تجارت قرار دهند، مانند دستکاری در اسناد تجاری که به این حالت شبه قاچاق گفته می‌شود (Pazhooyan, 2006: 46). شبه قاچاق نیز انواعی دارد که قاچاق از طریق ارائه و استناد به اسناد خلاف واقع یکی از مهم‌ترین انواع آن است.

قاچاق کالا از طریق ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع، خواه به صورت تخلف یا جرم، یکی از انواع قاچاق گمرکی بوده^۵ و در صورت جرم بودن آن، از زمره جرائم اقتصادی شمرده می‌شود.^۶ پرسشی که در این مقاله درصدد هستیم به آن پاسخ دهیم، این است که تعریف، ارکان تشکیل دهنده و مجازات این جرم چیست؟ اصولاً هر جرمی از ارکان قانونی، مادی و روانی تشکیل شده

۱- Smuggling

۲- مواد ۱۰۸، ۱۰۹ و ۱۱۰ قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۰۸/۲۲

۳- بند ب ماده ۱۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۰۳

۴- ماده ۴۴ همان قانون

۵- در ماده ۳۶ قانون مجازات اسلامی که جرائم اقتصادی در آن احصاء شده است، جرائم گمرکی از قاچاق کالا و ارز، تفکیک شده است. این تفکیک به اشتباه صورت گرفته زیرا بر اساس قانون امور گمرکی، مقصود از جرائم گمرکی همان قاچاق گمرکی است که یکی از اقسام قاچاق کالا می‌باشد.

۶- ماده ۳۶ قانون مجازات اسلامی

است که در صورت وجود هر سه رکن و درعین حال همزمانی عناصر مادی و روانی، می‌توان وقوع آن پدیده را در عالم واقع احراز نمود.

ضرورت بررسی این جرم خاص در وهله اول از این امر نشأت می‌گیرد که در کتب مختلف حقوقی، تحلیل جرم قاچاق کالا به صورت کلی انجام شده و انواع قاچاق کالا به تفکیک مورد بررسی پژوهشی دقیق قرار نگرفته‌اند. دلیل دوم آن که جدید التصویب بودن قوانین مختلف اقتصادی نیز بر پیچیدگی‌های تحلیل حقوقی این گونه جرائم افزوده است. به‌عنوان نمونه قانون امور گمرکی و همچنین قانون ارتقاء سلامت اداری و مقابله با فساد در آبان ماه ۱۳۹۰ و قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در دی ماه ۱۳۹۲ به تصویب رسیده‌اند و تاکنون نیز آیین‌نامه‌های اجرایی دو قانون اخیر تنظیم و تصویب نگشته‌اند. درعین حال، در هر سه قانون فوق‌الذکر، اظهار خلاف واقع جرم انگاری شده است. لذا بررسی علمی و پژوهشی جرم انگاری‌های صورت گرفته در این قوانین، زمینه را برای اجرای مؤثر و کارآمد آن‌ها فراهم خواهد نمود.

روش اتخاذ شده در این مقاله تحلیلی بوده و با تبیین مواد قانونی، رویه‌های قضایی و دکترین حقوقی، به دنبال پاسخ به پرسش اصلی هستیم. از موانع این تحقیق، اندک بودن ادبیات علمی در حوزه قاچاق کالا و انواع آن در متون فارسی و لاتین است.^۱ به‌گونه‌ای که علی‌رغم اهمیت امور تجاری و گمرکی، تاکنون جرم مورد بحث و عناصر تشکیل دهنده آن، موضوع بحث و بررسی پژوهشی مستقل قرار نگرفته‌اند.

به‌منظور بررسی این جرم، ابتدا تعریف قانونی جرم قاچاق کالا از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع ارائه می‌گردد. سپس از عناصر متشکله این جرم بحث شده و در بخش سوم نیز مجازات‌های در نظر گرفته شده را بر حسب نوع کالای اظهار شده، مورد بررسی قرار می‌دهیم.

(۱) تعریف

واژه قاچاق که در زبان فارسی و در ادبیات حقوق کیفری استعمال می‌گردد، کلمه‌ای ترکی بوده و در لغت به معنی انجام کار پنهانی یا تردستی است (Amid, 1983: 784). این واژه در

۱- علت این امر آن است که قاچاق کالا، بیماری معدود نظام‌های اقتصادی است که تاکنون به سازمان تجارت جهانی نپیوسته‌اند.

ترمینولوژی حقوق به معنی حمل و نقل کالا از نقطه‌ای به نقطه‌ای دیگر بدون پرداخت حقوق دولتی و یا کالای ممنوع‌الورود یا ممنوع‌الصدور یا انحصاری دولت تعریف شده است (Jafari, Langroodi, 1998: 51).

برای نیل به تعریف حقوقی جرم قاچاق کالا از طریق استناد به اسناد یا اظهار خلاف واقع، نخست تعریف جرم قاچاق کالا را در قوانین، رویه قضایی، نظریات کارشناسان و حقوق‌دانان بررسی نموده و سپس تعریف خود را از این جرم ارائه می‌نماییم.

به‌طور کلی، معمولاً مقنن از دو شیوه برای تعریف جرائم استفاده می‌کند. در شیوه اول، قانون‌گذار جرم را تعریف نموده است. مثلاً ماده ۲۶۷ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ اشعار می‌دارد: «سرقت عبارت از ربودن مال متعلق به غیر است.» در شیوه دوم، قانون‌گذار جرم را تعریف نکرده، بلکه تنها به ذکر برخی از مصادیق آن جرم بسنده نموده است. جرم قاچاق کالا در قانون امور گمرکی، یکی از این نمونه جرائم است. مقنن در ماده ۱۱۳ این قانون، بدون ارائه تعریفی از این جرم، بیان داشته است: «موارد زیر قاچاق گمرکی محسوب می‌شود:»

در قانون جدید مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب سال ۱۳۹۲ نیز در تعریف قاچاق کالا از هر دو شیوه استفاده شده است. از یک طرف قانون‌گذار سعی نموده، تعریفی از این جرم ارائه دهد و بیان داشته است: «قاچاق کالا یا ارز هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد...» از سوی دیگر، قانون‌گذار که خود از نقص این تعریف آگاه بوده و احتمال می‌دهد که این تعریف تمام انواع قاچاق کالا را در بر نمی‌گیرد، در ادامه همین ماده اقدام به ذکر مصادیق قاچاق کالا نیز نموده و اشعار داشته است: «... و براساس این قانون و یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد...»^۱

در نظریه اداره کل حقوقی قوه قضائیه در تعریف قاچاق آمده است: «غیر از آنچه در ماده یک قانون اصلاح قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۷۳/۱۱/۹ آمده است که کالای موضوع درآمد دولت و ممنوع‌الصدور و ممنوع‌الورود را در بر می‌گیرد، تعریف دیگری از قاچاق نشده است و به‌طور خلاصه، قاچاق عبارت است از وارد کردن یا صادر کردن کالا برخلاف قوانین و

۱- بند الف ماده ۱ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

مقررات جاریه و یا اقدامی که قانوناً در حکم قاچاق محسوب شده است.» (نظریه شماره ۷/۷۹/۹۸۷ مورخ ۱۳۷۴/۱۲/۸ اداره حقوقی قوه قضائیه)

اشکال وارد بر این تعریف به جامع نبودن آن برمی گردد؛ زیرا در جرم قاچاق با ارائه اظهارنامه خلاف واقع، لزوماً کالایی وارد یا خارج نمی شود و لذا تعریف فوق الذکر، این مورد را شامل نمی شود. همچنین این تعریف مفهوم قاچاق را به جرائم در حکم قاچاق تسری داده است؛ درحالی که برخی از جرائم در حکم قاچاق اصولاً مشمول تعریف قاچاق قرار نمی گیرند. به عنوان مثال در قاچاق چوب^۱، قطع یا حمل هیزم و چوب بدون داشتن پروانه بهره برداری ممنوع بوده و عمل مرتکب در حکم قاچاق است. درعین حال، در این جرم، هیزم یا چوب به کشور وارد یا خارج نشده است و لذا این رفتار مشمول تعریف قاچاق نمی شود.

کارشناسان گمرکی، قاچاق کالا را عبارت از فراری دادن مال می دانند. خواه آن مال مربوط به درآمد دولت بوده و یا ورود، خروج، تولید، نقل، انتقال، خرید و فروش آن، طبق قوانین و مقررات مربوط ممنوع و غیرمجاز گردیده باشد (Ahmadi, 2003: 33).

در این تعریف نیز فراری دادن مال، عنصر اصلی تعریف قاچاق است. لذا این تعریف نیز به دلیل این که شامل جرم قاچاق با ارائه اظهار خلاف واقع نمی شود، تعریف جامعی نیست. همچنین در این تعریف ورود کالای ممنوع به کشور قاچاق دانسته شده، درحالی که براساس قوانین گمرکی، ورود عبوری کالای ممنوع، قاچاق محسوب نمی شود.

از دیدگاه برخی حقوقدانان نیز قاچاق عبارت است از وارد کردن یا صادر کردن مال یا کالا، موضوع درآمد دولت یا ممنوع‌الورود یا ممنوع‌الصدور یا انحصاری که برخلاف قوانین و مقررات حاکم بر این پدیده صورت می گیرد و نیز خودداری از انجام بعضی از مقررات قانون امور گمرکی است و همچنین شامل سایر اقدام مجرمانه مصرح در قانون است که در حکم قاچاق محسوب شده است (Walidi, 2007: 97). این تعریف نیز دارای همان اشکالاتی است که در تعاریف دیگر وجود دارد و در ذیل تعاریف فوق به تبیین آن‌ها پرداختیم.

با توجه به آنچه در نقد تعاریف رایج در خصوص جرم قاچاق کالا بیان شد، لازم است تعریفی

۱- ماده ۴۸ قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل‌ها و مراتع کشور مصوب ۱۳۴۶/۵/۲۵

جامع و مانع از جرم «قاچاق کالا با ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع» ارائه گردد. بدین منظور نخست اقسام جرائم کالا و ارز را بیان می‌کنیم تا شناخت این اقسام، ما را در ارائه تعریف مناسب این جرم یاری کند.

بررسی‌های علمی و تجربیات عملی نشان می‌دهد که برخی از انواع قاچاق کالا براساس شیوه‌های مختلف عبارتند از:

- ۱- برخی از کالاها از مبادی‌ای که چندان کنترلی بر آنها اعمال نمی‌شود، قاچاق می‌شوند. مبادی ورودی اختصاصی و خارج از کنترل گمرک در این گروه قرار دارد.^۱
- ۲- برخی از کالاها از مبادی کنترل شده، ولی به گونه‌ای غیرقانونی از طریق تباری و پرداخت رشوه قاچاق می‌شوند.
- ۳- قاچاق کالا به داخل کشور از طریق کشورهای همسایه و به صورت صادرات مجدد (Re-Export).

- ۴- قاچاق با استفاده از روش ورود موقت^۲: ورود موقت (Temporary Admission) یک رویه گمرکی است که بر اساس آن برخی از کالاها بدون پرداخت حقوق گمرکی و عوارض به قصد خروج مجدد در مدت‌های مقرر به منظورهای ذیل وارد قلمرو گمرکی می‌گردد:
 - ورود موقت کالا جهت تعمیر، تکمیل یا تولید و بسته‌بندی کالاهای صادراتی
 - ورود موقت به منظور نمایش در نمایشگاه‌ها، استفاده پیمانکاران در مطالعات فنی به شرط صدور مجدد به همان وضع^۳
 - ۵- بیرون بردن کالای تجاری از اماکن گمرکی بدون اظهار یا بدون پرداخت یا تأمین حقوق ورودی.^۴
- در این جرم کالا از راه مجاز وارد اماکن گمرکی شده و طی اظهارنامه‌ای به گمرک مربوطه

۱- بند الف ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی

۲- بند ب همان ماده

۳- بر اساس آمار موجود در بین سال‌های ۱۳۷۲ تا نیمه ۱۳۷۷ از تعداد ۶۶۲۲ فقره ورود موقت انجام شده، تعداد ۱۶۹۷ فقره به ارزش ۲۳۰ میلیارد ریال منتهی به تخلف شده و پرونده آنها به مراجع قضایی ارسال شده است (Torabi, 1999: 15).

۴- بند پ ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی

جهت انجام تشریفات گمرکی اظهار می‌شود و اسناد و مجوزهای قانونی، پیوست اظهارنامه گردیده، حقوق و عوارض آن هم پرداخت می‌شود؛ ولی بین فروشنده کالا و خریدار نوعی جعل معنوی در خصوص ارزش کالا در اسناد فروش صورت می‌گیرد تا به همان نسبت حقوق و عوارض ورودی پرداخت نشده و یا پیمان‌نامه صادراتی کمتری تودیع گردد. یا این‌که در کنار کالایی که به صورت درست به گمرک اظهار شده، مقداری کالا جاسازی شده که مآخذ حقوق ورودی آن بیشتر از کالای اظهار شده است.

۶- جرم قاچاق کالا با اسناد یا اظهار خلاف واقع: در این جرم، مستند به مواد قانونی که توضیح داده می‌شود، لزوماً کالا از گمرک خارج یا به آن وارد نمی‌شود. بلکه چه بسا اصولاً کالایی وجود نداشته باشد و صرف ارائه اظهار خلاف، عمل فرد را مشمول قاچاق قرار می‌دهد. با توجه به توضیحات فوق، تعریف این قسم از قاچاق عبارت است از: «ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع به گمرک مبنی بر ورود یا خروج کالا یا وسیله نقلیه^۱، به نحوی که امکان ضرر به دولت وجود داشته باشد.»

حال براساس تعریف فوق، در دو گفتار آینده به بررسی ارکان تشکیل دهنده این جرم و نیز مجازات آن خواهیم پرداخت.

۲) عناصر تشکیل دهنده

در حقوق کیفری، برای جرم دانستن فعل انسانی، مقنن باید آن را جرم شناخته و برای آن مجازات تعیین کرده باشد (عنصر قانونی). دوم آن عمل، بروز عینی و مادی داشته (عنصر مادی) و سوم این‌که با علم و اختیار ارتکاب یافته باشد (عنصر روانی). با توجه به این امر، ارکان تشکیل دهنده جرم قاچاق کالا از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع را بررسی می‌نماییم.

۲-۱) عنصر قانونی

اقتضاء اصل قانونی بودن جرم و مجازات، بیان و تبیین قوانینی است که رفتار مورد بررسی را

۱- وسیله نقلیه بدان دلیل مورد تصریح قرار گرفته که اولاً براساس تبادر ذهنی، وسیله نقلیه حامل کالا از شمول معنای کالا خارج است. ثانیاً به همین دلیل، وسیله نقلیه حامل کالا، مورد احکام جداگانه قانونگذار قرار گرفته است.

جرم انگاری کرده است (Sadeghi, 2014: 57). اصل قانونی بودن جرم و مجازات از اصول مسلم و پذیرفته شده در قانون اساسی است و با این توصیف، تعقیب و مجازات کیفری اشخاص مستلزم وجود نص است.

در نظام حقوقی ایران، قاچاق کالا از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع به موجب مواد قانونی متعدد و در قوانین مختلفی جرم انگاری شده است. این جرم انگاری گاه به صورت خاص و گاه به صورت عام است. به عنوان نمونه، ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع، می تواند مصداق بارز عدم رعایت تشریفات دولتی بوده و در مواردی که عدم رعایت این تشریفات و خروج کالا از گمرک، قاچاق تلقی می گردد، به تبع اظهار خلاف واقع نیز قاچاق تلقی می شود. در عین حال، بندهای الف، پ، ج، چ، ح، ر، ز ماده ۲ از قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز^۱، مواد ۹۳ و ۹۴ و بندهای الف، تبصره بند ب، پ، ث، ج، ح، خ از ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی^۲ و ماده ۲۴ از قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد^۳، قوانینی هستند که در آنها اظهار یا ارائه اسناد خلاف واقع جرم انگاری شده اند.

در مورد تطبیق عمل ارتكابی با مواد قانونی، با توجه به تأخر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در تصویب، برای احراز جرم بودن عمل ارتكابی قاچاق از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع، باید اول به سراغ این قانون رفت.

در مرحله دوم، قانون امور گمرکی باید مورد ملاحظه قرار گیرد. در مورد نسخ مواد قانون امور گمرکی توسط قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، باید توجه داشت که نسخ قانون یا صریح است یا ضمنی. در قانون مبارزه با قاچاق، هیچ یک از مواد قانون امور گمرکی نسخ صریح نشده اند. نسخ ضمنی نیز منتفی است؛ زیرا اگر عمل ارتكابی در هر دو قانون جرم انگاری شده باشد، مجازات آن عمل تنها در قانون مبارزه با قاچاق بیان شده است و لذا تعارضی پیش نمی آید. همچنین در صورتی که در یکی از دو قانون نیز جرم انگاری صورت گرفته باشد، از آنجا که مجازات قاچاق تنها در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز بیان شده و قانون امور گمرکی نیز، از بیان مجازات قاچاق

۱- مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳ مجلس شورای اسلامی

۲- مصوب ۱۳۹۰/۰۹/۱۶ مجلس شورای اسلامی

۳- مصوب ۱۳۹۰/۰۸/۰۷ مجمع تشخیص مصلحت نظام

خودداری نموده و آن را به قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز احاله نموده است، لذا در این حالت نیز موردی برای تعارض و نسخ ضمنی پیش نمی‌آید.^۱

در مرحله سوم نیز در صورتی که عمل ارتكابی مشمول جرائم مصرح در یکی از این دو قانون نباشد، می‌توان بابت اظهار خلاف واقع یا ارائه اسناد غیر واقعی به قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مراجعه کرد.

عنصر مادی

عنصر مادی اکثر جرائم از سه جزء رفتار فیزیکی، مجموعه شرایط قانونی و نتیجه حاصله از رفتار متهم تشکیل شده است. جرم قاچاق کالا از طریق ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع، فاقد عنصر نتیجه بوده و عنصر مادی آن تنها از رفتار فیزیکی و برخی شرایط قانونی به وجود می‌آید که به توضیح آن‌ها می‌پردازیم.

رفتار مرتکب

رفتار ارتكابی جرم قاچاق کالا از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع، به وسیله فعل مثبت یا ترک فعل انجام می‌گیرد. فعل مثبت این جرم به صورت ارائه یا تسلیم اسناد یا اظهار خلاف واقع و ترک فعل آن نیز به صورت عدم اظهار است.

فعل مثبت مادی فیزیکی: فعل مثبت این جرم به دو صورت ارائه یا تسلیم اسناد یا اظهار خلاف واقع صورت می‌گیرد. مثلاً وسیله نقلیه حامل کالای ترانزیتی وارد قلمرو گمرکی کشور می‌شود، لیکن از گمرک مقصد خارج نشده و راننده یا مالک آن با جعل اسناد گمرکی، اسنادی را ارائه می‌دهد که دلالت بر خروج وسیله نقلیه از کشور می‌نماید. در این حالت، وسیله نقلیه مطابق ضوابط قانونی وارد کشور شده و تا این مرحله قاچاقی صورت نگرفته است؛ اما با صرف ارائه

۱- پرسشی که در این رابطه پیش می‌آید این است که در صورتی که عمل ارتكابی دارای دو عنوان مجرمانه متفاوت در هر دو قانون باشد، مورد از مواد تعدد معنوی خواهد بود. لیکن تعدد معنوی زمانی رخ می‌دهد که برای عمل ارتكابی در هر دو قانون مجازات تعیین شده باشد، در حالی که در قانون امور گمرکی برای فعل قاچاق، مجازات تعیین نشده است. حال با توجه به این امر، آیا فعل واحد قاچاق که در هر دو قانون فوق‌الذکر جرم انگاری شده، مشمول تعدد معنوی و اعمال مجازات اشد خواهد بود؟

اسناد جعلی که بر خروج این وسیله نقلیه از قلمرو گمرکی کشور دلالت دارد، جرم قاچاق محقق می‌شود. این امر به صورت فعل مثبت ارائه اسناد خلاف واقع، روی می‌دهد که در رابطه با یک ترک فعل صورت می‌گیرد (خارج نکردن)^۱. از همین رو باید آن را جرم مرکب تلقی کرد. لذا همین که اظهار خلاف واقع، تسلیم شود، جرم قاچاق از لحاظ قانونی محرز است و مسلم است که تسلیم اظهارنامه خلاف واقع باید به مأموران گمرکی مؤثر در ترخیص کالا، صورت گیرد و مثلاً تسلیم آن به مأمور گمرک دیگر که تأثیری در ترخیص کالا ندارد، قاچاق محسوب نمی‌گردد.

علاوه بر اسناد غیر واقعی، اظهار خلاف واقع نیز فعل مثبتی است که با جمع برخی شرایط، موجب تحقق جرم قاچاق کالا می‌شود. به عنوان نمونه، ممکن است به دلایلی از جمله کمبود داخلی، صادرات کالاهایی ممنوع اعلام شود. در این صورت، اگر صادر کننده یا نماینده او، در اظهار به گمرک، کالای دیگری را معرفی نمایند، صرف این اظهار خلاف واقع، موجب تحقق جرم قاچاق کالا می‌گردد.

به عبارت دیگر، اگر کالایی که ورود یا صدور آن بنا به مصالح ملی یا حکم شرع ممنوع باشد، تحت عنوان کالای مجاز یا مجاز مشروط و با نام دیگر اظهار شود یا کالای مجاز یا مجاز مشروطی تحت عنوان کالاهای دیگر که جمع حقوق ورودی آن کمتر است، اظهار شود جرم قاچاق کالا روی داده است.

ترک فعل: مسئولیت تارک فعل ناشی از آن است که وی **وظیفه اقدام**^۲ داشته، ولی به این وظیفه خود عمل نکرده است (Sadeghi, 2013: 31). منشأ ایجاد این وظیفه می‌تواند قانون، قرارداد، وجود رابطه خاص یا ایجاد خطر اولیه توسط خود شخص باشد. به عنوان نمونه، در قانون امور گمرکی استرالیا، وظیفه اقدام در ارائه اظهارنامه صحیح و مطابق واقع به رسمیت شناخته شده است.^۳

خروج کالا از اماکن گمرکی مستلزم انجام تشریفات گمرکی است و صاحب کالا یا نماینده

۱- تبصره بند ب ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی

۲- Duty to act

۳- CUSTOMS ACT 1901 - SECT 71AAAF

او نسبت به اظهار کالا با تسلیم اظهارنامه، «وظیفه اقدام» دارد. لذا عدم اظهار، ترک فعلی است که در صورت ارتکاب، می‌تواند منجر به قاچاق کالا شود. به عنوان نمونه در صورتی که یک دستگاه سواری بدون اظهار کالای همراه، از محوطه گمرکی خارج و در حین خروج از کشور متوقف شود، کالایی که داخل سواری بوده و اظهار نشده، قاچاق تلقی می‌گردد.^۱

به عبارت دیگر، عدم اظهار با این که ترک فعل است، خود نوعی اظهار خلاف واقع و تقصیر محسوب شده که به منظور نپرداختن حقوق گمرکی انجام شده و موجد مسئولیت کیفری برای مرتکب خواهد بود. بر این اساس کالاهای خارجی در فروشگاه‌های آزاد اگر با سوء استفاده از معافیت اعطایی و بدون اظهار، عرضه شده یا وارد قلمرو گمرکی کشور گردد، قاچاق است.^۲ در قانون جدید امور گمرکی در زمینه عدم اظهار کالا، نوعی جرم‌زدایی صورت گرفته است. خارج کردن برخی از کالاهای اظهار نشده ضمن کالای اظهار شده از شمول مقررات قاچاق در این قانون، از قبیل «کالاهای هم نوع» و «کالای اضافی همراه محمولات ترانزیتی»، نوعی جرم‌زدایی از مصادیق قاچاق گمرکی محسوب می‌شود.^۳

شرایط قانونی لازم

تحقق هر جرمی به وجود شرایطی خاص بستگی دارد که مقنن در مواد قانونی بدان‌ها تصریح کرده است. از میان همه شرایطی که وجود آن‌ها برای تحقق جرم قاچاق کالا از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع نیاز است، چهار شرط مهم وجود دارند که به طور مجزا آن‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

خلاف واقع بودن سند یا اظهار

اظهارنامه گمرکی و اسناد ضمیمه آن مانند بارنامه، باید مطابق واقع تنظیم شده و اصیل باشند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مرکز مطالعات و تحقیقات اجتماعی

۱- بند الف و پ ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی
 ۲- ماده ۹۳ و ۹۴ قانون امور گمرکی
 ۳- این مصادیق در قانون جدید امور گمرکی، تخلف محسوب شده‌اند. تخلف گمرکی، هر فعل یا ترک فعلی است که برخلاف مقررات گمرکی بوده و قاچاق تلقی نشده باشد، خواه متضمن زیان مالی دولت باشد یا نباشد.

اظهارنامه خلاف واقع^۱، اسناد و سیاهه‌ای است که در آن خصوصیات کالای توصیف شده^۲، با نوع، جنس و خصوصیات کالای اظهار شده تطبیق^۳ ندارد.

اظهار کالا خلاف واقع از مهم‌ترین ابزارهای تقلب در ورود و خروج کالا از گمرک است. به‌عنوان نمونه منسوج پنبه‌ای به جای ابریشمی خالص، ظروف شیشه‌ای کریستالی به جای ساده، تعرفه معافی به جای تعلق حقوق ورودی ذکر می‌گردد (Ahmadi, 2012: 81). ارتکاب قاچاق از طریق اسناد خلاف واقع معمولاً در قالب جعل مادی یا مفادی روی می‌دهد که در ادامه بدان‌ها خواهیم پرداخت.

جعل مادی: جعل در لغت به معنی دگرگون کردن، منقلب نمودن، گردانیدن، قراردادن، آفریدن، وضع کردن، ساختن و ایجاد کردن به کار رفته است (Moeen, 1996: 1230). قانون مجازات اسلامی تعریفی از جرم جعل ارائه نکرده و تنها ماده ۷۵۴ قانون مجازات اسلامی به ذکر مصادیقی از آن پرداخته است. به نظر می‌رسد تعریف جامعی که از جرم جعل می‌توان به دست داد، چنین است: «ساختن یا تغییر دادن محیلانه یک نوشته به ضرر دیگری» (Sadeghi, 2013: 278).

ارتکاب جعل مادی بدین صورت است که مرتکب، مفاد یا مهر یا امضا را روی سند گمرکی جعل می‌کند تا نشان دهد کالا از کشور خارج شده است. جعل مادی در اسناد گمرکی نظیر اسناد حمل و نقل کالا، کارت بازرگانی، اسناد خرید حمل، نظرات آزمایشگاه استاندارد، بهداشت، دامپزشکی و سازمان حفظ نباتات، علامت کشور سازنده کالا، پیمان‌نامه‌های صادراتی، پروانه امور گمرکی، پته گمرکی^۴، قبض سپرده موجب ترخیص کالا، پروانه عبور، پروانه مرجوعی (اعاده به

۱- Forged-document

۲- described

۳- correspond

۴- پته گمرکی به معنای مجوز خروج کالا از گمرک است که صرفاً برای کالای مسافری و تا سقف معین ارزش کالا قابل استفاده است. برای مطالعه بیشتر نک به :

- احمدی، عبدالله، اسناد تخلیه و بارگیری در اماکن گمرکی، انتشارات انبارهای عمومی و خدمات گمرکی ایران، فروردین ۱۳۷۱

خارج از کشور)، پروانه ورود موقت^۱، پروانه ورود موقت برای پردازش و ... می‌تواند انجام شود. در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز^۲، جعل و استفاده از اسناد گمرکی اعم از کتبی و دیجیتالی و جعل سایر اسناد مؤثر در ترخیص کالا از گمرک، جرم انگاری شده و به واسطه تأثیر زیاد جعل اسناد گمرکی در قاچاق کالا، مجازات جعل این گونه اسناد تشدید شده است.

جعل مفادی: در جعل مفادی، مرتکب هیچ گونه خدشه‌ای در اصل سند، از لحاظ این که آن را به طور متقابلانه بسازد یا تغییر دهد، ایجاد نمی‌کند (Ibid: 286)، بلکه مطالب مندرج در سند را به طور تحریف شده در سند یا نوشته وارد می‌نماید.

اظهارنامه گمرکی یکی از موضوعات جعل مفادی می‌تواند باشد. اظهار کالا^۳ به موجب بند الف ماده ۱ قانون امور گمرکی، بیانیه‌ای کتبی^۴ یا شفاهی^۵ است که براساس مقررات این قانون، و توسط اشخاص ذی‌نفع در رویه گمرکی خاص و مورد نظر، تنظیم و در آن مشخصاتی از کالا که مورد لزوم و نظر گمرک است، برای انجام آن رویه گمرکی^۶ قید می‌گردد. همچنین اگر مندرجات اظهارنامه با سایر اسناد گمرکی مطابقت داشته، لیکن آن اسناد گمرکی، جعلی باشند، آن اظهار، قاچاق محسوب می‌گردد.^۷ اظهار خلاف می‌تواند راجع به کمیت یا کیفیت کالای اظهار شده و یا هر دو باشد.

اظهار خلاف واقع همواره جنبه کیفری ندارد. مثلاً در موردی که اظهارکننده، نام کشور مبدأ کالا را برخلاف واقع اظهار نماید. بدین صورت که مثلاً یخچال ساخت آلمان را ساخت کره معرفی نماید در صورتی که این اظهار خلاف واقع به دلیل اختلاف در ارزش کالا متضمن زیان

۱- ورود موقت براساس ماده ۵۰ قانون امور گمرکی رویه‌ای است که براساس آن کالاهای معینی می‌تواند تحت شرایطی به طور موقت به قلمرو گمرکی وارد شود. این کالاها باید بدون تغییر و در مهلت معینی از کشور خارج شوند.
۲- ماده ۳۳

۳- Customs Declaration

۴- منظور فرم‌های موسوم به اظهارنامه SAD (Single Administrative Document) است که می‌تواند به صورت سنتی با حضور در گمرک و تنظیم فرم یا از طریق الکترونیکی تنظیم و از طریق شبکه به گمرک ارسال شود.
۵- این حالت فقط در مبادی ورودی یا خروج به وسیله مسافری با استفاده از مسیر سبز و قرمز صورت می‌گیرد.

۶- Customs procedures

۷- بند ح ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی

مالی دولت باشد، موضوع داخل در تخلفات گمرکی خواهد بود.^۱ در پرونده قاچاق گوشی‌های موبایل با پخش MP3 که توسط پلیس ایران کشف شده بود، این گوشی‌ها با اظهار خلاف، «دستگاه پخش صوتی MP3» توصیف شده بود که علی‌رغم این امر، چون مأخذ تعرفه گمرکی دو کالای گوشی موبایل و MP3 Player در کتاب مقررات صادرات و واردات کاملاً یکسان و به میزان ۱۰٪ تعیین و اعلام شده بود و ضرری از این بابت متوجه دولت نبود، این امر تخلف قلمداد شده^۲ و جرم قاچاق تشخیص داده نشد.

پرسشی که در اینجا مطرح می‌گردد آن است که در جرم قاچاق با ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع چند جرم اتفاق افتاده و مجازات آن‌ها از حیث تعدد مادی و معنوی چیست؟ در پاسخ باید بین سند مجعول و اظهارنامه خلاف واقع قائل به تفکیک شد. در حالتی که قاچاق از طریق ارائه سند مجعول اتفاق افتاده باشد، سه جرم متصور است: قاچاق کالا، جعل و استفاده از سند مجعول. قاچاق کالا با استفاده از سند مجعول، مجموعاً یک عمل و جرم را تشکیل داده و لذا مطابق تبصره ۲ ماده ۱۳۴ قانون مجازات اسلامی، مجموعه اعمال ارتكابی، تحت عنوان قاچاق قابل تعقیب است. در عین حال، در فرض مزبور قاچاق کالا همراه با جعل اتفاق افتاده و لذا مورد از موارد تعدد مادی خواهد بود.

در مورد اظهارنامه خلاف واقع، با توجه به عدم پذیرش جعل مفادی توسط اشخاص غیردولتی و عمومی در حقوق ایران، اعمال ارتكابی تنها تحت عنوان قاچاق قابل رسیدگی است. با این وجود، نگارنده معتقد است مرتکب جعل مفادی، تنها منحصر در مأموران دولتی یا نهادهای عمومی نیست. توضیح آن که در ماده ۷۶۵ قانون مجازات اسلامی، تحریر توأم با جعل و تزویر نوشته‌ها و قراردادهای در حیطه وظایف، توسط کارکنان ادارات دولتی و مراجع قضائی و مأمورین به خدمات عمومی، جرم‌انگاری شده است؛ به عبارت دیگر، مقصود از تزویر در ماده فوق، جعل مفادی است که توسط یکی از افراد مذکور انجام شود.

در ماده ۷۶۷ همین قانون نیز، ارتكاب جعل و تزویر توسط هر کس در اسناد و نوشته‌های

۱- ماده ۱۰۸ همان قانون

۲- سایت گمرک ایران، مورخ ۱۳۹۲/۰۱/۲۷ به آدرس: www.irica.gov.ir

غیررسمی قابل مجازات دانسته شده است. لذا با توجه به این که از مفهوم تزویر، جعل مفادی نیز استنباط می‌گردد، این ماده در مقام بیان این امر هست که ارتکاب جعل مفادی توسط افرادی غیر از افراد ذکر شده در ماده ۷۶۵ ق.م.ا.، مشمول این ماده است. نتیجه آن که تنظیم اظهارنامه خلاف واقع توسط اظهارکننده، جعل مفادی بوده و هم جعل و هم استفاده از این اظهارنامه، مشمول ماده ۷۶۷ ق.م.ا. نیز می‌باشد. لیکن اصل تفسیر مضیق قوانین کیفری پذیرش این تفسیر را دشوار می‌سازد.

همچنین اگر کارمند دولت نیز اوراق خلاف واقع را که قبلاً توسط دیگری تنظیم شده باشد، با علم به خلاف واقع بودن آن اعم از جعل مادی و جعل مفادی، به مرجع اداری ارائه نماید، مشمول بند ۱۶ ماده ۸ قانون رسیدگی به تخلفات اداری، تحت عنوان «ارائه گواهی یا گزارش خلاف واقع در امور اداری» قرار می‌گیرد.

ارائه سند یا اظهار به مقام صلاحیت‌دار

یکی از شرایط لازم برای تحقق این جرم، ارائه سند یا اظهار خلاف واقع است. سند به مفهوم اعم عبارت است از آن چه بدان اعتماد کنند (Moeen, 1996: 1929)؛ و به تعبیر دیگر، هر تکیه گاه و راهنمای مورد اعتماد است که بتواند اعتقاد دیگران را به درستی جلب کند (Katouzian, 2012: 271). در مفهوم اخص و در اصطلاح حقوقی و به موجب ماده ۱۲۸۴ قانون مدنی: «سند عبارت است از هر نوشته که در مقام دعوا یا دفاع قابل استناد باشد.» در هر حال، نوشته را علی القاعده، در صورتی می‌توان به مفهوم اصطلاحی سند دانست که دارای امضا، اثر انگشت و یا مهر شخصی باشد که سند به او نسبت داده می‌شود.

با ورود سندهای الکترونیکی به دنیای تجارت و امکان ارسال الکترونیکی اظهارنامه‌های گمرکی، سند دیگر تنها نوشته نیست. تعریف سنتی از سند، متضمن این معناست که سند باید صورت مادی بوده و تجسم بیرونی داشته باشد؛ اما گرایش روزافزون به بهره‌گیری از فن آوری-های جدید اطلاعات برای تولید، ارسال و ذخیره وقایع، اطلاعات و مفاهیم، دولت را وادار نمود تا جنبه‌های حقوقی آن را مورد توجه قرار داده و با وضع قوانین مناسب، شیوه اثبات مبادلات مزبور و همچنین طرفین آن را پیش بینی نمایند (Shams, 2005: 156).

به موجب ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲: «داده پیام هر نمادی از واقعه،

اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری و یا فن آوری های جدید اطلاعات، تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می شود^۱. باید توجه نمود که ارزش اثباتی داده پیام مانند یک نوشته است. در قانون امور گمرکی استرالیا نیز هرگونه ارتباطات الکترونیکی با گمرک، اظهارنامه محسوب می شود^۱. همچنین به موجب قوانین ایران، در هیچ محکمه یا اداره دولتی نمی توان براساس قواعد ادله موجود، ارزش اثباتی داده پیام را صرفاً به دلیل شکل و قالب آن رد کرد^۲. اظهار نیز یا به صورت کتبی است یا شفاهی^۳. اظهار کتبی از طریق اظهارنامه صورت می گیرد که ضوابط تنظیم آن در آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی تعیین شده است. درعین حال، اصل در تشریفات گمرکی بر ارائه اظهارنامه است و مواردی که از تسلیم اظهارنامه معافند در قانون مشخص شده است^۴.

از طرف دیگر سند یا اظهار باید توسط صاحب کالا یا نماینده قانونی وی از قبیل وارد کننده، صادرکننده، گیرنده کالا در مقصد، شرکت حمل و نقل کننده آن و یا کارگزاران گمرکی انجام شود. لذا اظهار خلاف واقع می تواند توسط شخص اظهارکننده و به نفع خود یا دیگری بیان شود؛ بنابراین اگر شخص دیگری غیر از صاحب کالا یا نماینده قانونی وی، اقدام به ارائه سند یا اظهار خلاف کالا نماید، مورد از شمول قاچاق خارج است.

همچنین تهیه اسناد خلاف واقع لازم نیست توسط همان شخصی صورت گیرد که آن را ارائه می دهد، بلکه ممکن است آن را با معاونت یا مباشرت شخص دیگری انجام دهد و حتی شخص دیگر کارمند گمرک باشد. در صورتی که تهیه کننده اسناد و ارائه کننده آن ها هر دو یکی باشند، مورد از موارد تعدد مادی بوده و به مجازات هر دو جرم جعل و قاچاق محکوم می شود.

نکته آخر این که سند یا اظهارنامه کتبی باید به مقام صلاحیت دار اداری تسلیم و اظهار شفاهی نیز در حضور وی بیان شود. لذا در صورتی که اظهار خلاف واقع در نزد مأموران ناجا، مستقر در گمرک، صورت گیرد و یا مقام گمرکی در زمان اظهار کالا، در سمتی غیر از ارزیاب مشغول به

۱- Customs act 1901, Sect 243w

۲- ماده ۱۲ قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲

۳- اظهار شفاهی فقط در مبادی ورودی یا خروج به وسیله مسافرین صورت می گیرد.

۴- ماده ۴۰ قانون امور گمرکی

کار بوده و صلاحیت لازم را برای اخذ اظهار نداشته، مورد از شمول قاچاق خارج است.

کالا یا وسیله نقلیه بودن موضوع قاچاق

محتوای اظهارنامه خلاف واقع، توصیف کالایی است که مالک یا حامل آن، قصد ورود یا خروج آن را از کشور دارد. لذا کالا بودن موضوع اظهارنامه ضرورت دارد. مفهوم کالا نیز مطلق بوده و اعم از کالای تجاری، داخلی، گمرک نشده، مجاز، مجاز مشروط و ممنوع است. لیکن برای استناد به بندهای ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی در مورد قاچاق دانستن اظهار خلاف واقع، نوع کالایی که در اظهارنامه بدان اشاره شده یا حتی اشاره نشده، اهمیت دارد. به طور کلی، هرگاه در قوانین مربوط به قاچاق، از واژه کالا استفاده شود، تمامی انواع کالاها را دربر می گیرد. مواردی که اظهار نوع خاصی از کالا برای صدق عنوان بزه قاچاق ضرورت دارد، به قرار ذیل است:

- **کالای تجاری:** براساس قانون، کالای تجاری، کالایی است که به تشخیص گمرک ایران برای فروش صادر یا وارد می گردد، اعم از این که به همان شکل یا پس از انجام عملیات اعم از تولیدی، تفکیک و بسته بندی به فروش برسد.^۱ فرق بین کالای تجاری با سایر کالاها از لحاظ مقررات صادرات و واردات، در الزام یا عدم الزام به داشتن کارت بازرگانی است. طبق همین مقررات تشخیص به عهده گمرک گذاشته شده است.

بسیاری از کالاها به لحاظ مقدار یا ارزش اندک آنها خودبه خود در ردیف کالاهای غیرتجاری درمی آیند. از این قبیل است نمونه هایی که فاقد ارزش ذاتی یا دارای ارزش کمی هستند که به طور معمول گمرک طی بخشنامه های صادره، با تعیین سقف ارزش معین به عنوان کالای غیرتجاری محسوب می نماید.

برخی مصادیق کالاهایی که از لحاظ مقررات صادرات و واردات تجاری تشخیص داده نمی شوند، لزوماً دارای ارزش یا مقدار کمی نیستند، بلکه ممکن است در مقیاس زیاد، دارای ارزش بالایی بوده باشند، منتهی چون برای فروش، وارد یا صادر نمی شوند، تجاری تلقی نمی گردند، مثل واردات تجهیزات و لوازمی که جنبه دفاعی یا تدارکات نظامی یا انتظامی دارند و به وسیله سازمان

ذیربط وارد می‌شوند. واردات ارزاق عمومی که بعضاً ممکن است به وسیله دولت برای تأمین نیازهای کشور وارد شود، از جمله این موارد است.

لذا در بند پ ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی، تجاری بودن کالایی که اظهار نشده، عنصر مادی جرم قاچاق را تشکیل می‌دهد. لذا اگر کالای غیرتجاری اظهار شود، قاچاق نبوده، بلکه ممکن است تخلف گمرکی محسوب شود.

- **کالای ممنوع:** اظهار کالای ممنوع تحت عنوان کالای مجاز قاچاق تلقی می‌شود.^۱ کالای ممنوع، کالایی است که صدور یا ورود آن بنا به مصالح ملی یا شرع مقدس اسلام به موجب قانون ممنوع است. ممنوعیت‌های شرعی دائمی است و به جز موارد بسیار نادر استثنایی ندارد. ممنوعیت‌های قانونی نیز قاعداً با تصویب مجلس شورای اسلامی لغو می‌گردد؛ اما ممنوعیت‌های دولتی مقطعی بوده و معمولاً دلیل وضع این ممنوعیت‌ها در واردات، حمایت از تولیدات داخلی یا صرفه‌جویی‌های ارزی و در صادرات حمایت از مصرف‌کنندگان داخلی است.^۲

- **کالای مجاز یا مجاز مشروط:** کالای مجاز، کالایی است که ورود یا صدور آن با رعایت ضوابط به کسب مجوز نیاز ندارد. درحالی که ورود یا صدور کالای مجاز مشروط، به کسب موافقت قبلی یک یا چند سازمان دولتی نیاز دارد. حال در صورتی که کالای مجاز تحت عنوان کالای ممنوع اظهار شود بزه قاچاق رخ نداده است. کالاهای اظهار شده موضوع بندهای ث و ح ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی، باید کالای مجاز یا مجاز مشروط باشند تا بزه قاچاق بر آن‌ها صدق کند.

- **وسیله نقلیه بودن موضوع قاچاق:** اگر چه خود وسیله نقلیه، کالا محسوب می‌گردد، لیکن مقنن در مواد متعدد بین آن و کالای اظهار شده، قائل به تفاوت شده است؛ بنابراین ارائه اسناد خلاف واقع که دلالت بر خروج وسیله نقلیه از قلمرو گمرکی دارد، قاچاق محسوب می‌گردد.^۳ در این حالت، احراز سوء نیت لازم نیست. درحالی که اگر وسیله نقلیه برای مقاصد تجاری، در مهلت

۱- بند ث ماده ۱۱۳ همان قانون

۲- مواد ۱۲۲ تا ۱۲۷ قانون امور گمرکی و تبصره ۴ ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

۳- تبصره بند ب ماده ۱۳۳ قانون امور گمرکی

مقرر از کشور خارج نشود، برای قاچاق شمردن آن، به احراز سوء نیت نیاز است.^۱ به عبارت دیگر، مقنن برای احراز قاچاق از طریق ارائه اسناد خلاف واقع، شرایط آسان‌تری را در نظر گرفته است.

احتمال ورود ضرر

در قاچاق گمرکی موضوع این مقاله، اظهار خلاف واقعی که متضمن زیان مالی دولت نباشد مورد نظر نیست؛ مانند اینکه کالای ورود موقت مجازی به نام کالای ورود موقت مجاز دیگری با همان مأخذ تعرفه اظهار شود. لذا اعمال ارتكابی باید متضمن ضرر به دولت باشد تا قاچاق تلقی گردد.

بنابراین قاچاق گمرکی از طریق اسناد خلاف واقع، بسته به این که به ضرر دولت باشد یا نباشد، تخلف یا جرم قلمداد شده و سه حالت برای آن قابل تصور است. بدین صورت که اگر اظهار کالا برخلاف واقع، متضمن زیان مالی دولت باشد و یکی از مصادیق ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی باشد، جرم بوده و مجازات متناسب در مورد آن اجرا می‌شود.

در حالت دوم، اگر اظهار خلاف واقع یا اسناد به اسناد خلاف واقع، متضمن زیان و ضرر مالی دولت باشد، ولی یکی از مصادیق ماده ۱۱۳ نباشد، باید به سراغ مواد ۱۰۵ تا ۱۰۸ قانون امور گمرکی رفت که در مورد تخلفات گمرکی است.^۲

در حالت سوم نیز اگر اظهار خلاف واقع، متضمن زیان مالی دولت نباشد، موضوع مشمول ماده ۱۱۰ قانون خواهد بود و صرفاً جریمه‌ای توسط رئیس گمرک محل اخذ می‌شود که حداقل آن پانصد هزار ریال و حداکثر آن یک میلیون ریال است.

نتیجه حاصله

آخرین قسمت عنصر مادی که حقوقدانان آن را معمولاً جدا از اوضاع و احوال لازم برای تحقق جرم مورد مطالعه قرار می‌دهند عبارت است از نتیجه مجرمانه. با توجه به اشتراط نتیجه یا عدم اشتراط آن، جرائم به دو دسته مطلق و مقید تقسیم می‌شود.

۱- تبصره ۲ ماده ۹۷ همان قانون

۲- علاوه بر این، باید توجه داشت که تخلفات مشمول مواد ۱۰۵ تا ۱۰۸ قانون امور گمرکی در صورتی که به دلیل اظهار خلاف واقع اتفاق افتاده باشند، براساس ماده ۲۴ قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، قابل مجازات هستند.

جرم قاچاق از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع، جرمی مطلق بوده و صرف اظهار خلاف واقع یا ارائه اسناد مجعول موجب تحقق آن می‌شود، خواه کالا یا وسیله نقلیه از اماکن گمرکی خارج شود یا نشود. به بیان دیگر، بیرون بردن کالا با انجام ندادن تشریفات گمرکی، شرط وقوع این جرم نیست.

شروع به جرم

شروع به جرم در حقیقت یک جرم ناتمام است که در آن نتیجه مادی مورد نظر متهم تحقق پیدا نکرده است. در شروع به جرم، مسأله اصلی آن است که چه میزان از فعل ارتكابی باید به صورت عینی محقق شده باشد تا عنوان شروع به جرم بر آن صدق پیدا نماید. مقنن در قانون مجازات اسلامی جدید مانند قانون ۱۳۷۰، ضابطه ذهنی- عینی را پذیرفته و مقرر داشته است که هر کس قصد ارتكاب جرمی کرده و شروع به اجرای آن نماید، لکن به واسطه عامل خارج از اراده او قصدش معلق بماند، به مجازات‌های مقرر محکوم می‌شود.^۱ همچنین در این قانون فقط اقدامات و عملیاتی را که مقدمه جرم بوده و ارتباط مستقیم و نزدیک با جرم داشته باشد، در قالب آغاز عملیات اجرایی و شروع به جرم، قابل مجازات می‌داند.

در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز تعریفی از شروع به جرم قاچاق ارائه نشده است و لذا این جرم، از لحاظ تعریف و دامنه جرم انگاری، مشمول مواد ۱۲۲ الی ۱۲۴ قانون مجازات اسلامی خواهد بود.

جرم قاچاق با ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع، هم با فعل مثبت و هم با ترک فعل محقق می‌شود. لیکن در مورد شروع به جرم، برخی از حقوقدانان (Ardabili, 2013: 316) معتقدند که شروع به این جرم، تنها با وجود فعل مادی محقق شده و لذا در جرایمی که عنصر مادی آن‌ها ترک فعل است، قابل تصور نیست. در مقابل، برخی دیگر (Noorbaha, 2005: 223) معتقدند که تصور شروع به جرم با ترک فعل، غیر ممکن نبوده، بلکه تصور این امر چندان ساده نیست. همچنین در آراء صادره از مراجع بدوی و تجدیدنظر رسیدگی به پرونده‌های قاچاق، مواردی را

می‌توان مشاهده نمود که با ترک فعل و عدم اظهار، عمل ارتكابی به‌عنوان شروع به جرم قاچاق شناخته شده است. به‌عنوان نمونه، در یکی از آراء صادره از دادگاه انقلاب، عدم قید ترانزیت بودن کالا در قبض انبار، به‌عنوان شروع به جرم قاچاق کالا تلقی شده است.^۱ لذا شروع به جرم قاچاق با وجود ترک فعل نیز قابل تصور است.

عنصر روانی

برای تحقق جرم علاوه بر عنصر مادی، عنصر روانی مرتکب نیز باید احراز شود. اصل در حقوق کیفری بر عمدی بودن جرائم است و در مواردی که ضرورت اقتضا کند، قانونگذاران ارتکاب برخی از رفتارها را که همراه با تقصیر جزایی باشد، به‌عنوان جرائم غیرعمدی جرم‌انگاری می‌کنند. افزون بر این، در جرائم عمدی علاوه بر آگاهی نسبت به حکم، موضوع یا اراده (سوءنیت عام و خاص) گاهی اوقات برای تحقق جرم، وجود انگیزه‌ای خاص^۲ ضروری شمرده می‌شود.

درعین حال، جرایمی وجود دارند که نقش عنصر روانی در تحقق آنها به اهمیت سایر جرائم نیست. این جرائم که در حقوق ایران موسوم به «جرم مادی صرف» و در حقوق کشورهای کامن‌لا «جرم با مسئولیت مطلق»^۳ نامیده می‌شوند؛ استثنایی بر قاعده لزوم قابلیت سرزنش مرتکب و ضرورت برخورداری جرم از عنصر روانی در حقوق جزا محسوب می‌شود. در مورد عنصر روانی جرائم مادی دو نظر وجود دارد:

دسته اول معتقدند که در جرائم مادی، قانون‌گذار نه تنها وجود عمد در فعل و نتیجه حاصله را ضروری ندانسته، بلکه وجود هیچ‌گونه خطای جزایی را نیز شرط تحقق آنها به شمار نیاورده است و صرف ارتکاب اعمال خاصی را باعث تحقق عنوان مجرمانه دانسته است (Goldouzian, 2007: 414/Sadeghi, 2014: 435). لذا وقوع این‌گونه جرائم منوط به برخورداری مرتکب از عنصر روانی در ارتباط با تمام یا بخشی از اجزاء عنصر مادی تشکیل دهنده جرم نیست. در مقابل، برخی دیگر (Aghaie Nia, 2011) جرائم مادی را دارای عنصر روانی دانسته و

۱- دادنامه شماره ۲۹۳۳ متعلق به پرونده کلاسه: ۲۸۰/۲۱/۸۰، مورخ ۱۳۸۰/۶/۳۱، صادره از دادگاه تجدیدنظر استان تهران

۲- نظیر «قصد اضرار به غیر و تشویش اذهان عمومی» در جرم نشر اکاذیب موضوع ماده ۶۹۸ قانون مجازات اسلامی

۳- Strict liability crime

معتقدند که مادی بودن این گونه جرائم بدین معناست که مجازات مرتکب اعم از اینکه جرم عمدی یا غیر عمدی باشد یکسان است و صرف انجام عمل با هر نوع عنصر روانی کافی است. به عنوان مثال، در جرم صدور چک بلا محل در قانون چک فرقی ندارد که صادر کننده چک بی-احتیاطی کرده یا برای کلاهبرداری چک کشیده است. به عبارت دیگر، در این جرائم بدون استثناء عنصر روانی وجود دارد، ولی نوع آن در میزان مجازات بی تأثیر است.

نظر اول با این ایراد روبروست که جرم بدون عنصر روانی قابل تحقق نیست. پس اگر ثابت کرد که اراده نداشته، مجازات نمی شود. زیرا لازمه هر جرم اراده است و عمل بدون اراده جرم نیست. نظر دوم نیز بر این پیش فرض استوار است که مقنن در تعیین مجازات جرائم مادی صرف، عمد و تقصیر جزایی را بی تأثیر دانسته است. این در حالی است که بررسی جرائم مادی صرف، مانند صدور چک بلا محل، نشان دهنده این امر است که به دلیل ماهیت خاص این گونه جرائم، قانون گذار علم و عمد مرتکب را فرض گرفته است.

با پذیرش نظر دوم در تبیین جرم مادی صرف، جرم قاچاق کالا با اسناد یا اظهار خلاف واقع، جرم عمدی بوده و این جرم را می توان با توجه به دلایل زیر جرم مادی صرف و بی نیاز از اثبات عنصر روانی مرتکب آن دانست:

۱- در هیچ کدام از مواد قانونی ناظر به این جرم مانند بندهای (الف)، (پ)، (ج)، (چ)، (ح)، (ر) و (ز) ماده ۲ از قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، مواد ۹۳، ۹۴ و بندهای (الف)، تبصره بند (ب)، بندهای (پ)، (ث)، (ج)، (ح) و (خ) از ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی، به عمدی یا غیر عمدی بودن جرم هیچ گونه اشاره ای نشده است.

۲- علاوه بر این، در همه این مواد، بر ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع، تأکید شده و این امر مفید آن است که ارائه کننده سند یا اظهار کننده باید از اصالت و صحت اسناد و اظهارات اطمینان کامل داشته باشد؛ چرا که او صاحب کالا است و در عرف تجارت نیز صاحب کالا از کمیت و کیفیت کالای وارداتی و صادراتی خود، آگاهی کامل دارد. لذا عمدی یا غیر عمدی بودن ارائه سند یا اظهار خلاف واقع، تأثیری در مسئولیت کیفری او ندارد.

۳- همچنین مسئولیت مطلق صاحب کالا در قبال صحت و اصالت اسناد و اظهارات، مورد تصریح قانون گذار نیز قرار گرفته است. تبصره ۲ ماده ۳۹ قانون امور گمرکی در این زمینه بیان می دارد که: «صاحب کالا مسئولیت صحت مندرجات اظهارنامه و اسناد تسلیمی به گمرک را بر

عهده دارد.» منطوق این ماده، مفید این معناست که صاحب کالا مسئول عواقب ناشی از اظهار خلاف می باشد.

مجازات

مجازات قاچاق گمرکی در قانون امور گمرکی آورده نشده و به موجب ماده ۱۱۸ این قانون، مقررات مربوط به میزان جریمه‌ها، نحوه وصول، فروش و تقسیم حاصل فروش و جریمه‌های آن و سایر موارد پیش‌بینی نشده در این قانون تابع قوانین مربوط به قاچاق دانسته شده است. لذا این رویه تقنینی با این نقد روبروست که تعیین مجازات قاچاق گمرکی در سایر قوانین مربوطه خلاف اصل جامع بودن جرم انگاری است. مقدمه سند «فساد در حکومت»^۱ نیز بر جامع گرایی به هنگام جرم انگاری جرم مربوطه تأکید می نماید.

واکنش‌های کیفری در مورد جرم قاچاق شامل مجازات‌های شخصی مانند حبس، شلاق و انفصال از خدمات دولتی و مجازات‌های مالی مانند ضبط مال، جریمه و جزای نقدی می باشد. اعمال بعضی از این مجازات‌ها که عموماً جنبه‌ی مالی و جریمه‌ای دارند به بعضی نهادهای شبه قضایی واگذار شده است و سازمان تعزیرات حکومتی و سازمان‌های شاکی اختیارات وسیعی داشته و قضازدایی گسترده‌ای در این زمینه صورت گرفته است.

انواع مجازات قاچاق کالا

قاچاق کالا در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، به سه نوع تقسیم شده و مجازات آن‌ها نیز با یکدیگر متفاوت دیده شده است:

- ۱- قاچاق کالاهای مجاز، مجاز مشروط، یارانه‌ای و ارز: هر شخص که مرتکب قاچاق این کالاها و حمل یا نگهداری آن شود، علاوه بر ضبط کالا یا ارز، به جریمه نقدی نیز محکوم می‌گردد. جریمه نقدی نیز بسته به مجاز، مجاز مشروط و یارانه‌ای بودن کالای قاچاق از یک تا چهار برابر ارزش کالا یا ارز متفاوت است.^۲
- ۲- قاچاق کالاهای ممنوع: براساس ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق، در مورد کالاهای ممنوع،

۱- از اسناد هشتمین کنگره سازمان ملل برای پیشگیری از جرم و نحوه رفتار با مجرمین ۱۹۹۰

۲- ماده ۱۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

علاوه بر ضبط کالا، بسته به ارزش کالاهای کشف شده، جزای نقدی نیز از دو تا هفت برابر ارزش کالا متفاوت است. در صورتی که ارزش کالاهای قاچاق ممنوع نیز از یکصد میلیون ریال بیشتر باشد، حبس از شش ماه تا پنج سال در نظر گرفته شده است. مشروبات الکلی، اموال تاریخی- فرهنگی، تجهیزات دریافت از ماهواره به طور غیرمجاز، آلات و وسایل قمار و آثار سمعی و بصری مبتذل و مستهجن از مصادیق کالاهای ممنوع است.

۳- قاچاق سازمان یافته و حرفه‌ای: مقنن مجازات جرم قاچاق سازمان یافته را براساس نوع کالای قاچاق، در نظر گرفته و به طور کلی، سازمان یافته بودن را از موارد تشدید مجازات لحاظ نموده است. نکته قابل توجه این که قانون‌گذار، تشدید مجازات را در قالب مجازات حبس دیده است. در حالی که به نظر می‌رسد با توجه به سیاست حبس زدایی قوه قضائیه، تشدید جزای نقدی منطقی‌تر باشد.

مقنن ارتکاب قاچاق کالا و ارز را به صورت انفرادی و سازمان یافته به قصد مقابله با نظام جمهوری اسلامی ایران یا با علم به مؤثر بودن آن که منجر به اختلال در نظام اقتصادی کشور شود، مشمول قانون مجازات اختلال گران در نظام اقتصادی کشور دانسته است.^۱ در عین حال، استفاده از اطلاق عبارت «قاچاق کالا و ارز» در ماده قانونی مربوطه، مفید این معناست که ارتکاب جرم و تخلف قاچاق، هر دو، می‌تواند موضوع جرم سازمان یافته باشد. در ماده ۲ قانون مجازات اختلال گران در نظام اقتصادی کشور نیز از عبارت «هر یک از اعمال مذکور» استفاده شده که دارای اطلاق بوده و شامل هم تخلف و هم جرم قاچاق کالا می‌شود. لذا در صورتی که مرتکب جرم قاچاق کالا و ارز موجب اختلال در نظام اقتصادی کشور شده و عمل وی در حد افساد فی الارض باشد، به اعدام و در غیر این صورت به حبس از پنج تا بیست سال محکوم می‌شود.^۲

مجازات شروع به جرم

مجازات شروع به جرم قاچاق در ماده ۶۸ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و ذیل فصل مقررات عمومی ذکر شده است. از طرف دیگر با توجه به خاص بودن قانون مبارزه با قاچاق و

۱- ماده ۳۰ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

۲- ماده ۲ قانون مجازات اختلال گران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹/۹/۲۸

همچنین مؤخر التصویب بودن این قانون نسبت به قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، مجازات شروع به جرم قاچاق از شمول ماده ۱۲۲ قانون مجازات اسلامی خارج است. با این وجود، همان‌طور که گفته شد شروع به جرم قاچاق، از لحاظ تعریف و دامنه جرم‌انگاری، به دلیل سکوت قانون مبارزه با قاچاق، مشمول مواد ۱۲۲ الی ۱۲۴ قانون مجازات اسلامی خواهد بود. لذا براساس این ماده، مجازات مزبور، حسب مورد علاوه بر ضبط کالا یا ارز^۱، حسب مورد حداقل مجازات قاچاق کالا و ارز موضوع این قانون نیز خواهد بود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

قاچاق کالا، تخلف و جرم بوده و در قوانین مختلف و همچنین طرح‌های در حال تدوین مجلس شورای اسلامی از جمله طرح تشکیل سازمان مبارزه با مفاسد اقتصادی، بارها بر جرم اقتصادی بودن آن تأکید شده است. یکی از انواع مهم قاچاق کالا که در این مقاله به بررسی آن پرداختیم، قاچاق کالا با ارائه یا تسلیم اسناد یا اظهار خلاف واقع است.

این جرم در تعاریف رایج در مورد قاچاق کالا نمی‌گنجد؛ چرا که در این جرم، ممکن است اصولاً کالایی وارد یا خارج نشده باشد و صرف ارائه اسناد یا اظهار خلاف، عمل فرد را مشمول قاچاق قرار می‌دهد. از طرف دیگر در تعاریف ارائه شده در مورد قاچاق، به جرایمی اشاره شده که بر اساس قانون، قاچاق محسوب شده یا در حکم قاچاق هستند. درحالی که تعریف اصولاً برای رفع ابهام از واژه مورد تعریف است و نباید در تعریف آن واژه به قانون ارجاع داد. با توجه به توضیحات فوق، تعریف این قسم از قاچاق عبارت است از: «ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع به گمرک مبنی بر ورود یا خروج کالا یا وسیله نقلیه، به نحوی که امکان ضرر به دولت وجود داشته باشد.»

در نظام حقوقی ایران، قاچاق کالا از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع در قوانین مختلف جرم‌انگاری شده است. بندهای «الف»، «ب»، «پ»، «ت»، «ج»، «چ»، «ح»، «ر»، «ز» ماده ۲ از قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، مواد ۹۳ و ۹۴ و بندهای «الف»، تبصره بند «ب»، «پ»، «ت»، «ج»، «ح»، «خ» از

۱- قانون اصلاح موادی از قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۴/۵/۴

ماده ۱۱۳ قانون امور گمرکی و ماده ۲۴ از قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، قوانینی هستند که در آن‌ها اظهار یا ارائه اسناد خلاف واقع جرم انگاری شده‌اند.

در مورد تطبیق عمل ارتكابی با مواد قانونی، با توجه به تأخر قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز در تصویب، برای احراز جرم بودن عمل ارتكابی قاچاق با اسناد یا اظهار خلاف واقع، باید اول به سراغ این قانون رفته و سپس قانون امور گمرکی مورد ملاحظه قرار گیرد. در عین حال باید توجه داشت که هیچ یک از مواد قانون امور گمرکی توسط قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز، نسخ صریح یا ضمنی نشده‌اند. در مرحله سوم نیز در صورتی که عمل ارتكابی مشمول جرائم مصرح در یکی از این دو قانون نباشد، می‌توان بابت اسناد یا اظهار خلاف واقع به قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مراجعه کرد.

عنصر مادی اکثر جرائم از سه جزء تشکیل شده است: رفتار فیزیکی، مجموعه شرایط و اوضاع و احوال و نتیجه. رفتار فیزیکی این جرم عبارت است از ارائه و تسلیم اسناد یا اظهار خلاف واقع یا عدم اظهار. از میان شرایط تحقق این جرم، چهار شرط از همه مهم‌ترند. شرط اول، خلاف واقع بودن اسناد یا اظهار است که این خلاف واقع بودن یا مادی است یا مفادی. ارائه سند یا اظهار خلاف واقع به مقام صلاحیت‌دار و همچنین کالا یا وسیله نقلیه بودن موضوع قاچاق، شروط دوم و سوم می‌باشند. احتمال ضرر به درآمدهای دولت نیز شرط چهارم وقوع این جرم است. باید توجه داشت که وقوع ضرر لازم نیست؛ بلکه صرف احتمال ورود ضرر به منافع دولت برای تحقق این جرم کافی است.

در مورد نتیجه مجرمانه نیز جرم قاچاق از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع، جرمی مطلق بوده و صرف اظهار خلاف واقع یا ارائه اسناد مجعول موجب تحقق آن می‌شود، خواه کالا یا وسیله نقلیه از اماکن گمرکی خارج شود یا نشود.

همچنین صرف انجام عمل با هر نوع عنصر معنوی نیز کافی است و تفاوتی نمی‌کند عمد در استناد به اسناد یا اظهار خلاف واقع وجود داشته باشد یا این که این امر به صورت غیرعمد باشد. سوءنیت خاص نیز در این جرم لازم نیست؛ بنابراین تمامی مصادیق جرم قاچاق کالا از طریق ارائه اسناد یا اظهار خلاف واقع، به دلیل عدم اشاره به علم و عمد ارائه‌کننده سند یا اظهارکننده در قانون، از زمره جرائم مادی صرف می‌باشند. نوع مجازات نیز با توجه به نوع کالا متفاوت بوده و سازمان یافته بودن این جرائم از موجبات تشدید مجازات است.

همچنین جهت جرم انگاری کارآمدتر این جرم پیشنهادهای زیر مطرح می‌گردد:

۱- با توجه به لزوم اصل جامع بودن جرم انگاری و عدم تعیین مجازات قاچاق کالا از طریق اسناد یا اظهار خلاف واقع در قانون امور گمرکی، ضروری است مجازات این جرم، و همچنین سایر مصادیق قاچاق گمرکی در قانون امور گمرکی آورده شود. جرم انگاری یک رفتار در یک قانون و تعیین مجازات آن در قانون دیگر، علاوه بر نادیده گرفتن حقوق شهروندی، موجب تورم کیفری نیز می‌گردد.

۲- به کار بردن عبارات مبهم و کلی مانند «اسناد خلاف واقع»، بدون تعیین مصادیق عینی خلاف واقع بودن یک سند، با اصول حقوق کیفری از جمله اصل قانونی بودن جرم و مجازات در تعارض است. شفافیت الفاظ قانون و دوری آن‌ها از ابهام، از مقتضیات ماهوی اصل قانونی بودن جرم و مجازات می‌باشد.

References

- [1] (2012). Commercial Fraud Offences, Tehran: Mizan Publication. (In Persian)
- [2] (2013). Offences against person, eleventh edition, Tehran: Mizan Publication. (In Persian)
- [3] (2014). Offences against property, thirty-ninth editions, Tehran: Mizan Publication. (In Persian)
- [4] Aghaie Nia, Hossein. (2011). Tehran University Course notes.
- [5] Ahmadi, Abdullah. (2003). Smuggling, Tehran: Mizan Publication. (In Persian)
- [6] Amid, Hasan. (1983). Persian dictionary, the eighteenth printing, Tehran, Amirkabir Publications. (In Persian)
- [7] Ardabili, Mohammad Ali. (2013). General Criminal Law, vol. 1, thirty-third edition, Tehran: Mizan Publication. (In Persian)
- [8] Attorney-General's Department Staff. (1996). Australia, Customs Act 1901: Reprint, Issue 11, Australian Government Pub. Service.
- [9] Bezlov, Tihomir, Philip Gounev, Emil Tzenkov and Petkan Iliev. (2004). Transportation, Smuggling, and Organized Crime, Sofia: Center for the Study of Democracy.
- [10] Curzon, L.B. (2002). Dictionary of Law, Longman, six editions.
- [11] Goldouzian, Iradj. (2007). Iranian general criminal law, Tenth Edition, Tehran: Tehran University Press. (In Persian)
- [12] Jafari Langroodi, Mohammad Jafar. (1998). Law Terminology, tenth edition, Tehran: Ganje Danesh. (In Persian)
- [13] Katouzian, Nasser. (2012). Introduction to the study of law and legal system of Iran, Tehran: Joint Stock Company publication. (In Persian)

- [14] Moeen, Muhammad. (1996). Moeen Dictionary, Tehran: Amirkabir publication. (In Persian)
- [15] Myers, M.B and Griffith, A.G. (1999). Strategies for combating gray market activity. Business horizons, volume 42, issue 6.
- [16] Noorbaha, Reza. (2005). Introduction to the general criminal law, Thirteenth edition, Ganje Danesh publication. (In Persian)
- [17] Pazhooyan, Jamshid., Maddah, Majid. (2006). Economic Analysis of smuggling in Iran, Economic Research Journal, No. 20. (In Persian)
- [18] Sadeghi, H.M.M. (2013). Offences against the security of The State and Public Tranquility, twenty-first editions, Tehran: Mizan Publication. (In Persian)
- [19] Schneider. Stephen. (2000). organized contraband smuggling and its Enforcement in Canada assessment of the Anti-Smuggling Initiative, Trends in organized crime [electronic resource], volume 6, issue 2.
- [20] Shams, Abdullah. (2005). Civil Procedure, Tehran: Drak publication. (In Persian)
- [21] Torabi, Mohamad. (1999). Study On Temporary Entry and Its Issues, internal reporting, planning and improving customs office, Tehran: Iranian customs. (In Persian)
- [22] Walidi, Muhammad Salih. (2007). Economic criminal law, Tehran: Mizan Publication. (In Persian)

